

FRØYA KOMMUNE

HOVEDUTVALG FOR ALLMENNE- OG Sakliste TEKNISKE TJENESTER

Møtested: Kommunestyresalen	Møtedato: 08.03.2022	Kl. 09:00
---------------------------------------	--------------------------------	---------------------

Tilleggssak

Medlemmene innkalles herved til overnevnte møte. Forfall må straks meldes til informasjonen, Tlf 72 46 32 00 eller til postmottak@froya.kommune.no
Varamedlemmer møter etter nærmere beskjed.

Sakliste:

Saksnr.	Arkivsaksnr.	Innhold
30/22	21/716	BEITEBRUKSPLAN

Sistranda, 07.03.22

Alksander Søreng
Leder

Siv-Tove Skarshaug
Sekretær

Saksdokumentene er lagt ut til offentlig ettersyn på følgende sted:

www.froya.kommune.no.

FRØYA KOMMUNE

Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester		Møtebok
Møtedato: 08.03.2022	Arkivsaksnr: 21/716	Sak nr: 30/22
Saksbehandler: Maria Strøm	Arkivkode: V17	Gradering:

Saken skal behandles i følgende utvalg:		
32/21	Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester	14.04.2021
70/21	Kommunestyret	29.04.2021
30/22	Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester	08.03.2022

BEITEBRUKSPLAN

Forslag til vedtak:

1. Hovedutvalg for allmenne og tekniske tjenester vedtar å sende Beitebruksplanen ut på lokal høring i 2 uker.

Behandling/vedtak i Kommunestyret den 29.04.2021 sak 70/21

Vedtak:

1. Frøya kommune vedtar oppstart av arbeid med beitebruksplan som fremmet i saksfremlegget.
2. Det avsettes kr 200 000 til prosjektet fra disposisjonsfondet, for gjennomføring av de forespeilte prosessene i saksfremlegget. Saldo på disponibelt disposisjonsfond er kr 90.918.337 per 08.04.2021.

Enstemmig.

Kommunestyrets behandling i møte 29.04.21:

Rep. Eskil Sandvik ba om vurdering av sin habilitet da han er medlem i kjærnegruppa til villsaulaget.

Rep. Eskil Sandvik ble enstemmig vurdert habil.

Behandling/vedtak i Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester den 14.04.2021 sak 32/21

Vedtak:

1. Frøya kommune vedtar oppstart av arbeid med beitebruksplan som fremmet i saksfremlegget.
2. Det avsettes kr 200 000 til prosjektet fra disposisjonsfondet, for gjennomføring av de forespeilte prosessene i saksfremlegget. Saldo på disponibelt disposisjonsfond er kr 90.918.337 per 08.04.2021.

Enstemmig.

Vedlegg:

- Beitebruksplan, førsteutkast

Saksopplysninger:

Landbruket i Frøya kommune er, og har vært kombinasjonsbruk. I 2021 ble det registrert 48 jordbruksbedrifter i kommunen. Majoriteten av jordbrukerne har sauehold, og det ble registrert 4.078 sauer som var ett år eller eldre på Frøya i 2021. Sauene går på utmarksareal for beite gjennom hele året, både på Fast-Frøya og ute i skjærgården. Frøya har fortsatt noen bruk som driver med melk- og kjøttproduksjon. Det ble registrert 176 kyr totalt i 2021, som er en kraftig nedgang fra 2020 med 210 kyr.

Landbruksnæringen i Frøya kommune har ofte blitt oversett grunnet de store verdiene som skapes i havbruket. Likevel gjør de en uvurderlig innsats for Frøya, først og fremst ved å vedlikeholde kulturlandskapet og bidra i kampen mot gjengroing av kommunen. Videre bidrar de også til den nasjonale selvforsyningen av mat og råvarer, som igjen har fått et økt fokus etter mange år med nedbygging og nedprioritering av det norske landbruket. Det er derfor viktig å ta vare på de landbruksressursene vi har i form av dyrka- og dyrkbar mark, slik at grunnlaget for videre drift ikke går tapt.

En beitebruksplan skal vise hvilke beiteområder som er viktige for landbruket på Frøya. Den skal være med på å bevare utmarka spesielt da jordloven kun beskytter innmarka, samt at den skal være med på å beskytte landbruket og landbruksinteressen i reguleringssaker, og gjøre det enklere å se mulighetene for utbygging som ikke vil berøre landbruket for mye. Beitebruksplanen skal brukes i arbeidet med nye reguleringsområder og planarbeid som beitenæringens innspill. Områder avsatt til viktige beiteområder skal så langt det lar seg gjøre kun benyttes til landbruksformål.

Viktige prioriteringer i planen finnes listet under:

- Beiteareal, viktige beiteareal
- Bevaring av viktige arter: Kystlynghei
- Avdekke konfliktområder og redusere disse

Vurdering:

Det er fortsatt en del korrigeringer som må til i planen.

Det er blant annet viktig å få planen ut på høring for å se hvordan folket i Frøya reagerer på områdene som er avsatt som prioriterte beitearealer. Så langt er de prioriterte områdene tatt fra møte med de som driver landbruk på Frøya, innspill kommet inn på e-post og registreringer gjort av NIBIO. Det er prøvd å hensynstas industri, utbygging og arealene best tilpasset for å drive landbruk på.

Frøya kommune har fått flere aktører innen landbruk som er interesert i å etablere beitelag, og det har allerede etablert seg to lag så langt. Disse beitelagene er nyopprettet og trenger tid til å organisere seg og få orden på hvilke arealer de skal bruke. Disse arealene sammen med arealene som det nye lyngbrennelaget vil prioritere må inn i en revidering av beitebruksplanen. Det anbefales derfor at beitebruksplanen revideres i 2024 og ikke senere enn 2026 for å få inn områdene til disse lagene som viktige beiteområder. Det er viktig å vise støtte til slike lag med å vise at områder de aktivt bruker og holder i hevd er områder kommunen vurderer å prioritere til landbruksarealer.

Forhold til overordna planverk:

I planstrategi for Frøya kommune 2020 – 2024, så legges det opp til et økt fokus på kommunens landbruk, og en bedre forvaltning av landbruksarealene. En beitebruksplan er derfor ansett å være i tråd med planstrategien.

Prioriterte beitearealer i beitebruksplanen er også brukt til å veilede arbeidet med den nye KPA rulleringen til Frøya.

Ny saldo på den konto som blir belastet:

Det var satt av 200 000 kr til prosjektet fra disposisjonsfondet, så langt har ikke landbruksavdelingen sett behov for å benytte seg av disse midlene. Midlene er dermed urørt.

SAKSFRAMLEGG

Saksbehandler: Maria Strøm
Arkivsaksnr.: 21/716

Arkiv: V17

Saken skal behandles i følgende utvalg:

Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester
Kommunestyret
Hovedutvalg for allmenne- og tekniske tjenester

BEITEBRUKSPLAN

Forslag til vedtak:

1. Hovedutvalg for allmenne og tekniske tjenester vedtar å sende Beitebrukplanen ut på lokal høring i 2 uker.

Vedlegg:

- Beitebruksplan, førsteutkast

Saksopplysninger:

Landbruket i Frøya kommune er, og har vært kombinasjonsbruk. I 2021 ble det registrert 48 jordbruksbedrifter i kommunen. Majoriteten av jordbrukerne har sauehold, og det ble registrert 4.078 sauer som var ett år eller eldre på Frøya i 2021. Sauene går på utmarksareal for beite gjennom hele året, både på Fast-Frøya og ute i skjærgården. Frøya har fortsatt noen bruk som driver med melk- og kjøttproduksjon. Det ble registrert 176 kyr totalt i 2021, som er en kraftig nedgang fra 2020 med 210 kyr.

Landbruksnæringen i Frøya kommune har ofte blitt oversett grunnet de store verdiene som skapes i havbruket. Likevel gjør de en uvurderlig innsats for Frøya, først og fremst ved å vedlikeholde kulturlandskapet og bidra i kampen mot gjengroing av kommunen. Videre bidrar de også til den nasjonale selvforsyningen av mat og råvarer, som igjen har fått et økt fokus etter mange år med nedbygging og nedprioritering av det norske landbruket. Det er derfor viktig å ta vare på de landbruksressursene vi har i form av dyrka- og dyrkbar mark, slik at grunnlaget for videre drift ikke går tapt.

En beitebruksplan skal vise hvilke beiteområder som er viktige for landbruket på Frøya. Den skal være med på å bevare utmarka spesielt da jordloven kun beskytter innmarka, samt at den skal være med på å beskytte landbruket og landbruksinteressen i reguleringssaker, og gjøre det enklere å se mulighetene for utbygging som ikke vil berøre landbruket for mye. Beitebruksplanen skal brukes i arbeidet med nye reguleringsområder og planarbeid som beitenæringens innspill. Områder avsatt til viktige beiteområder skal så langt det lar seg gjøre kun benyttes til landbruksformål.

Viktige prioriteringer i planen finnes listet under:

- Beiteareal, viktige beiteareal
- Bevaring av viktige arter: Kystlynghei
- Avdekke konfliktområder og redusere disse

Vurdering:

Det er fortsatt en del korrigeringspunkter som må til i planen.

Det er blant annet viktig å få planen ut på høring for å se hvordan folket i Frøya reagerer på områdene som er avsatt som prioriterte beitearealer. Så langt er de prioriterte områdene tatt fra møte med de som driver landbruk på Frøya, innspill kommet inn på e-post og registreringer gjort av NIBIO. Det er prøvd å hensynstas til industri, utbygging og arealene best tilpasset for å drive landbruk på.

Frøya kommune har fått flere aktører innen landbruk som er interessert i å etablere beitelag, og det har allerede etablert seg to lag så langt. Disse beitelagene er nyopprettet og trenger tid til å organisere seg og få orden på hvilke arealer de skal bruke. Disse arealene sammen med arealene som det nye lyngbrennelaget vil prioritere må inn i en revidering av beitebruksplanen. Det anbefales derfor at beitebruksplanen revideres i 2024 og ikke senere enn 2026 for å få inn områdene til disse lagene som viktige beiteområder. Det er viktig å vise støtte til slike lag med å vise at områder de aktivt bruker og holder i hevd er områder kommunen vurderer å prioritere til landbruksarealer.

Forhold til overordna planverk:

I planstrategi for Frøya kommune 2020 – 2024, så legges det opp til et økt fokus på kommunens landbruk, og en bedre forvaltning av landbruksarealene. En beitebruksplan er derfor ansett å være i tråd med planstrategien.

Prioriterte beitearealer i beitebruksplanen er også brukt til å veilede arbeidet med den nye KPA rulleringen til Frøya.

Ny saldo på den konto som blir belastet:

Det var satt av 200 000 kr til prosjektet fra disposisjonsfondet, så langt har ikke landbruksavdelingen sett behov for å benytte seg av disse midlene. Midlene er dermed urørt.

FRØYA KOMMUNE

Kraft og mangfold

BEITEBRUKSPLAN

Frøya kommune 2022-2026

Forord

Beitebruksplanen er en systematisert presentasjon av verdifulle beiteområder i utmarka i Frøya kommune, og bruken av disse arealene til beiting med husdyr. Den dokumenterer omfang og verdier av nåværende beitebruk, samt viser til historisk bruk og gir estimater for framtidig bruk. Beitebruksplanen skal ikke løse uavklarte juridiske problemstillinger, men der slike finnes, gjerne påvise disse og foreslå framtidig håndtering.

Beitebruksnæringa er Norges største utmarksnæring, nest etter skogbruket, og er derfor svært viktig med tanke på å ta vare på kulturlandskapet i Frøya kommune. Dette vil være med på å hindre gjengroing av areal. Utmarksbeite holder kulturlandskapet i hevd og bidrar til et åpent landskap med høyt biologisk mangfold. Beitedyr er den eneste «redskapen» som kan ta vare på større areal av kulturlandskapet. De fleste andre tiltak forutsetter også at en setter inn beitedyr for å hindre ny, rask gjengroing. Det er derfor viktig at det legges til rette for utmarksbeite.

Beitebruksplanen skal være et verktøy for framtidig og rasjonelt beitebruk. Formålet med en slik plan er å dokumentere beitebruken slik den drives, bidra til å synliggjøre verdiskapingen denne virksomheten står for og skape grunnlag for en god og oppdatert forståelse for beitenæringa hos politikere, forvaltning og samfunnet forøvrig. Forståelse for flerbruk av utmarka, samt regler og ambisjoner for beitebruken, kan også være et mål med utarbeidelsen av planen.

De fleste kommuner i Norge har lang tradisjon for utnyttelse av utmarksressurser gjennom beitebruk. Samtidig er utmarksbruken i mange kommuner i endring, idet en får en utvidet bruk der andre interessegrupper ofte kan komme i konflikt med tradisjonell utnyttelse av utmarksressursene. For å sikre beitebruken i utmarka i fremtiden, er det derfor viktig at denne ressursutnyttelsen får sin rettmessige plass i den fremtidige arealplanleggingen.

Innhold

Formålet med beitebruksplanen.....	3
Bakgrunnen til planen	4
Mål etter kommuneplanens samfunnsdel.....	5
2. utrydde sult:	7
8. Anstendig arbeid og økonomi	7
12. Ansvarlig bruk og produksjon	8
13. Stoppe klimaendringene.....	8
15. Livet på land	8
Naturgrunnlaget	9
Verneområder	10
Bruksstruktur og husdyrhold.....	11
Økologisk landbruk	12
Husdyr, etter husdyrslag for Frøya kommune	12
Verdien av utmarksbeite	14
Positive tiltak for beiteareal	15
Friluftsliv og løshunder	17
Utbygging	17
Gjerdeproblematikk	19
Beiteskader fra Hjort og Gås.....	19
Rovdyr	20
Hekkeområder (hubro)	21
Gjengroing og endring av kulturmark og kystlynghei.....	21
Regler/bestemmelser	22
Oversikt over arealer brukt til beiting i dag	22
Oversikt over arealer meldt inn som beitearealer i dag og hvor det er registrert kystlynghei.....	23
Oversikt over alt areal i bruk	23
Hva er betegnes som verdifulle beiteområder?.....	24
Kystlynghei	24
Utvalgte områder.....	24
Referanser	26

Innledning

Nasjonalt er den viktigste oppgaven til landbruket å produsere mat. I en tid med økning i folketallet, nedbygging av matjord (nasjonalt i overkant av 6000 dekar fulldyrka jord årlig), og gjengroing, er det et overordna mål å øke produksjonen. For husdyrhold i Norge vil det være ekstra viktig å bevare de supplerende fôrressursene som hentes fra beite i utmark. En beitebruksplan er en plan for å ta vare på utmarka som er brukt til landbruksformål. Selvforsyningsgraden beskriver hvor mye av det vi spiser som er produsert i Norge målt på energibasis, og er et av flere mål på hvilken markedsandel den norske matsektoren har i det norske matmarkedet. Selvforsyningsgraden påvirkes av de naturgitte produksjonsforholdene, været, ulike kvalitetskrav, priser, landbrukspolitiske virkemidler og internasjonale handelsavtaler (Bollestad, 2021). I 2019 var selvforsyningsgraden i Norge 45 prosent. Graden viser hvor stor del av matforbruket her til lands som er norskprodusert. Tar vi ut fisk, blir graden 44 prosent. Korrigert for importert kraftfôr, er vi nede på 36 prosent (Rustad, Ferske tal om norsk sjølvforsyning, 2020).

I dag er det kun jordloven som ivaretar landbruket, og den ivaretar kun innmarks areal. Derfor trenger vi en beitebruksplan som vil ta vare på utmarka, uten utmark har ikke de fleste som driver med landbruk ute på Frøya nok ressurser til å fortsette drifta si. Det blir mer og mer viktig å ta vare på landbruket da Norge som en nasjon skal prøve å bli mer selvforsynt. Samtidig har Frøya kommune et ansvar for å ivareta den spesielle kulturmarka som finnes her og som er skapt av flere århundrer med utmarksbeiting.

Landbruksstrukturen på Frøya består for det meste av utgangersau som beiter i utmarka hele året rundt. Husdyrhold er en viktig del av jordbruket og kulturlandskapet i kommunen. For at vi skal kunne opprettholde et levende samfunn der landbrukseiendommer utvikles og forvaltes på en god måte, er det viktig med gode og trygge beiteområder. Landbrukssektoren er viktig for bosetting og sysselsetting, og har en viktig rolle i utvikling og bevaring av lokalsamfunnet.

Frøya kommune ønsker et voksende og bærekraftig landbruk i kommunen. Gårdsbrukene har relativt sett små innmarks arealer sett i forhold til flatbygdene i for eksempel Buskerud, men vi har flere store utmarksbeiteressurser. Utmarksbeiter som er nyttbare og av god kvalitet er viktige for spesielt småfeholdet, slik at produksjonen kan holdes ved like og utvikles. Viktig her å nevne alle øyene utenfor Frøya, hvor dyrene kan gå fritt i gode og trygge omgivelser, og eier av dyrene slipper å tenke på kostnadene til oppsetting av gjerder.

Formålet med beitebruksplanen

I et samfunnsperspektiv er utmarksbruken i stadig endring, og situasjonen i dag er prega av ulike utfordringer som endringer i landbrukspolitikken, økende turisttrafikk og hyttebygging. Både nasjonalt og lokalt er beitinga i utmarka over år blitt gradvis redusert og utmarka er blitt tatt i bruk av andre interessegrupper. Enkelte plasser kan dette føre til vansker med tradisjonell utnytting av beiteressursene. For å sikre beitebruken i utmarka i framtida er det viktig at denne ressursutnyttinga får sin rettmessige plass i den framtidige arealplanlegginga, og beitebruksplanen skal være et viktig dokument i forhold til kommunens planarbeid.

Utarbeidelse av beitebruksplan skal være med på å sikre nåværende og fremtidig beitebruk i utmarka, samt skape økt forståelse for at beitebruk er en viktig del av kommunens ressurser. Den synliggjør beitebruken og de verdiene utmarka utgjør.

Utmark og beiteressurser er under press fra flere brukerinteresser. Beitebruksplanen skal brukes til å ivareta beiteinteresser ovenfor forvaltning og myndighet, slik at husdyr og vilt har nok utmarksbeite å ta av. Utmarksbeite er beite i naturlig vegetasjon, i skog og fjellterreng som ikke er kultivert eller gjødslet. Utmarksbeite er en svært viktig del av ressursgrunnlaget for landbruket og sauedriftsnæringen.

Beitebruksplanen skal brukes i planarbeid og i ordinær saksbehandling som et grunnlagsdokument for å dokumentere hvor det er dyr på beite og hvor man ser potensiale for fremtidige beiteområder. I denne sammenhengen vil temakartet som følger planen være et viktig redskap. Temakartet viser områdene som brukes og er egnet til formålet.

Planen skal videre brukes som beitenæringen sitt innspill til forvaltningen av kommunenes arealer. Planen er rådgivende i forbindelse med utarbeidelse av kommuneplan eller andre planer, og enkeltsaker som berører arealbruk/beitebruk. Beitebruksplanen inngår således som et grunnlag og verktøy i kommunenes planarbeid, og i forbindelse med andre politiske beslutninger som berører utmarksområdene og bruken av ressursene her. På denne måten kan viktigheten av og hensynet til beiteområder bli ivaretatt i utbyggingssaker.

Bakgrunnen til planen

Det kom inn ønske om en beitebruksplan både med tanke på planarbeid og byggesaksbehandling innad i kommunen, for enklere å se sammenhengen mellom landbruket og planarbeid for politisk behandling. I tillegg har statsforvalteren ønsket seg en beitebruksplan fra Frøya kommune for enklere å kunne vurdere utbyggingssaker og planarbeid i kommunen.

Frøya kommune fattet følgende vedtak i møte den 29.04.2021, sak 70/21:

- Vedtak om oppstart av arbeid med beitebruksplan
- Viktige prioriteringer i planen:
 - Beiteareal
 - Bevaring av viktige arter: Kystlynghei
 - Avdekke konfliktområder og redusere disse
 - Denne listen er ikke uttømmende, og vil bli redigert i takt med informasjon innhentet fra drivere og andre i løpet av arbeidet med planen.

I planstrategien for Frøya kommune 2020 – 2024, så legges det opp til et økt fokus på kommunens landbruk, og en bedre forvaltning av landbruksarealene. En beitebruksplan er derfor ansett å være i tråd med planstrategien.

Overordnede mål for Frøya kommune

Mål etter kommuneplanens samfunnsdel

Kommuneplanens samfunnsdel, vedtatt i 2015, er en del av kommunens overordnede styringsdokumenter hjemlet i plan- og bygningsloven. Planen har definert 4 satsingsområder som skal bidra til å realisere vår felles visjon (Kraft og mangfold), og disse skal gis særlig oppmerksomhet og ressurser i planperioden.

Kommuneplanens fire satsingsområder:

- Levekår og folkehelse
- Natur, miljø og klima
- Samfunn, næring og kultur
- Organisasjonen Frøya kommune

Satsingsområdene består av målsettinger «sånn vil vi ha det» og tilhørende strategier «sånn vil vi gjøre det». Sammen skal de danne grunnlaget for kommunens konkrete og mer detaljerte handlingsplaner, økonomiplaner og budsjetter de neste årene.

Samfunn, næring og kultur

Sånn vil vi ha det:	Sånn vil vi gjøre det:
Frøya er attraktiv som bosted.	-Stimulere til levende grender og levende øysamfunn.
Frøya er et inkluderende samfunn.	-Opprettholde gode og trygge arbeidsplasser.

Frøya kommune vil stimulere til levende grender, beste måten å stimulere til liv utenfor sentrumsnære områder er levende landbruk. Landbruk gav i 2021 arbeidsplasser til 48 personer på hel- eller deltid i Frøya kommune. Dette er med å skape liv i grendene da arbeidsplassene til landbruket er spredt over hele kommunen.

Natur, miljø og klima

Frøya har et rent naturmiljø som grunnlag for en god folkehelse, et stort naturmangfold og en trygg matproduksjon.

Sånn vil vi ha det:	Sånn vil vi gjøre det:
Frøya forvalter og tar vare på mangfoldet av arter og landskap, og har en bærekraftig bruk av naturressursene.	<ul style="list-style-type: none">-Sikre viktige leveområder for plante- og dyrearter, og innarbeide disse i kommunens planer.-Frøya har mye av naturtypen kystlynghei. Opprettholde kulturlandskapet gjennom tradisjonelt bruk av arealene, og spesielt beiting med sau.-Bevare dyrket mark for matproduksjon.
Frøya har en framtidsrettet balanse mellom bruk og vern i Froan.	<ul style="list-style-type: none">-Arbeide for å skape lokale arbeidsplasser og stimulere til bosetting i Froan.

Landbruket gir arbeidsplasser til to drivere på Froan. Samt at beitingen av kulturlandskapet er med på å sikre bevaringen av plante- og dyrearter, og opprettholde det fine kulturlandskapet skapt av flere hundre år med beiting som gir liv til kystlyngheia.

FN`s bærekraftsmål

FNs bærekraftsmål er verdens felles arbeidsplan for å utrydde fattigdom, bekjempe ulikhet og stoppe klimaendringene innen 2030 (FN, 2021).

Ved å ta vare på landbruk, og sikre landbruk, matjord og arealer til å fortsette med jordbruk og landbruk vil dette sikre FNs bærekraftsmål nr. 2, 8, 12, 13 og 15.

2. utrydde sult:

Utrydde sult, oppnå matsikkerhet og bedre ernæring, og fremme bærekraftig landbruk.

Ute på Frøya er det ikke mange dekar med matjord, og den matjorda vi har er ikke egnet til stort annet enn grovfôr og kanskje potet. Derfor blir kjøttproduksjon i form av beiting av kystlandskapet ekstra viktig for oss. Det er ikke bare den beste måten å utnytte landskapet vårt til matproduksjon, det er også den mest miljøvennlige måten å drive kjøttproduksjon på å la dyra spise av vegetasjonen som er her. Samtidig vil dyrene som går og beiter ned landskapet holde kystlandskapet i hevd slik at det ikke gror igjen, fugler kan slik nytte seg bedre av arealet til å hekke og vi mennesker kommer oss enklere ut i naturen når den ikke er helt igjengrodd. Det å utnytte arealene vi har til beiting når de ikke kan utnyttes godt på andre måter er en god måte å jobbe bærekraftig på i landbruket.

8. Anstendig arbeid og økonomi

Fremme varig, inkluderende og bærekraftig økonomisk vekst, full sysselsetting og anstendig arbeid for alle.

For å beskytte den arbeidskraften et landbruk kan gi Frøya kommune er det viktig å beskytte beitegrunnet til næringa. Det å ha et god beite, som bonden aller helst eier selv gir et mye bedre grunnlag for en tryggere økonomi for bonden. Det å drive med landbruk er et meget uforutsigbart yrke da en aldri kan forutsi været, hvordan avlingen er det året eller om det kommer noe som ødelegger for livsgrunnet dit.

Derfor er det svært viktig at Frøya kommune tar vare på de viktigste beitearealene slik at de som driver med landbruk på Frøya får en tryggere og mer stabil hverdag.

12. Ansvarlig bruk og produksjon

Sikre bærekraftig forbruks- og produksjonsmønstre

For å sikre den mest bærekraftige produksjonen av kjøtt i Norge må vi sikre tilgang til utmarksbeite som gir tilgang til grovfôr uten å måtte importere det. I årene 2014-2016 har andelen norske råvarer i kraftfôr vært 53% (landbruk.no, 2017).

13. Stoppe klimaendringene

Handle umiddelbart for å bekjempe klimaendringene og konsekvensene av dem (Basert på en erkjennelse av at FNs rammekonvensjon om klimaendring er det viktigste internasjonale og mellomstatlige forumet for forhandlinger om globale tiltak mot klimaendringer.)

Her er landbruk på ballen og jobber hver dag med å bli mer klimavennlig, for å få til dette trenger landbruket arealer de kan bruke til beitedyr.

15. Livet på land

Beskytte, gjenopprette og fremme bærekraftig bruk av økosystemer, sikre bærekraftig skogforvaltning, bekjempe ørkenspredning, stanse og reversere landforringelse samt stanse tap av artsmangfold.

For å nå dette målet er Frøya kommune avhengig av at arealene blir beitet. Hvis ikke arealene på Frøya kommune blir holdt i hevd med beiting er det mange - både plante og dyrearter - som kommer til å gå tapt. Froan vil miste det som gjør Froan til et naturreservat, og de fleste arealene vil bli igjengrodd.

Jordbruket i Frøya kommune

Naturgrunnlaget

Areal og topografi

Frøya er en kyst- og øykommune i Trøndelag som ligger sør for innløpet til Trondheimsfjorden. Kommunen består av en hovedøy og flere mindre øyer og holmer. Hovedøyas landareal er ca 152 km², mens kommunens samlede areal er ca 239 km², med 5 400 øyer, holmer og skjær.

Arealfordeling i Frøya kommune per 2020 (NIBIO, 2020)

Arealtype	Dekar	%
Jordbruksareal		
Fulldyrka	4 949	2,1
Overflatedyrka	626	0,3
Innmarksbeite	5 103	2,1
Skog	4 481	1,9
Bebyggelse/samferdsel	4 984	2,1
Annen markslag		
Åpen fastmark	171 504	71,7
Myr, åpen eller skog	28 371	11,9
Ferskvann	11 649	4,9
Ikke kartlagt		
Snaumark	6 365	2,7
Ferskvann	53	0
Annet areal	1 055	0,4
Sum	239 140	100

Informasjonen er hentet fra NIBIO sin side for arealbarometer som har sine data fra registrering i AR5. Det er en god del av Frøya kommune som mangler AR5 registrering. Derfor er disse tallene mangelfulle og med en feilmargin.

Definisjon på jordbruksareal:

Fulldyrka jord: Jordbruksareal som er dyrka til vanlig pløedybde, og kan benyttes til åkervekster eller eng, og som kan fornyes ved pløying.

Overflatedyrka jord: Jordbruksareal som for det meste er rydda og jevna i overflata, slik at maskinell høsting er mulig.

Innmarksbeite: Jordbruksareal som kan benyttes som beite, men som ikke kan høstes maskinelt. Minst 50 prosent av arealet skal være dekket av kulturgras eller beitetålende urter. Arealet skal ha tydelig kulturpreg.

Berggrunnen på Frøya består for det meste av gneis og granitt. Landskapet ligger lavt, med 95% av arealet under 60 moh. Det er mye nakent berg med innslag av småvann eller myrområder. Frøya kommune bærer preg av sitkagranplantingen som var et prosjekt fra kommunen for å dempe vinden på 80-tallet. Det jobbes i dag med å kvitte seg med all sitkagrana, utenom den så er resten av kommunen sterkt preget av det harde kystklimaet og store deler av kommunens grøntområder består av kystlynghei. Klimaet preger vekstmulighetene og det er ikke mye som klarer å vokse opp med så mye og kraftig vind som det er her ute.

Verneområder

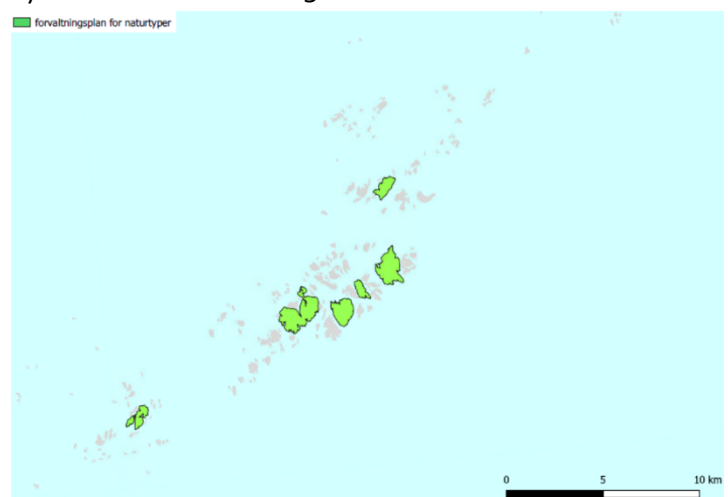
Frøya kommune har tre verneområder basert på miljø og arter som lever der.

1. Froan naturreservat, landskapsvernområde og dyrelivsfredning

Froan naturreservat, landskapsvern og dyrelivsfredning har til formål å verne om et rikt og interessant dyre- og planteliv og bevare leve- og yngleområdene for fugl, sel og andre pattedyr i et variert og egenartet kystlandskap. Verneområdet er det største sammenhengende kystområde som er fredet som naturreservat i Norge (unntatt Svalbard) og er samtidig et av de største i Norden. Froan naturreservat og landskapsvernområde omfatter et naturreservat på 400 km² fra Vingleia fyr i sørvest til Halten i nordøst og et 80 km² område sørøst for naturreservatet fredet som landskapsvernområde.

Området har et rikt fugleliv med et lavt antall hekkende arter, rundt 50, men med et enormt antall av hver art. Med et par tusen hekkende storskarv huser Froan ti prosent av bestanden i Norge, og med et par små unntak er området det sørligste området for denne artens hekkeområde. Området er dessuten kjerneområdet og landets viktigste kasteplasser for kystselen havert. I 2003 fikk Froan status som Ramsarområde med bakgrunn i at det er et naturområde med internasjonale verneverdier. Froan er minkfritt, noe som gjør området svært viktig for en rekke hekkende sjøfugler.

Området er hovedsakelig sjøareal ispedd en mengde holmer og skjær. Området har store marine verdier i blant annet skjellsand-, taeskog- og kamskjellforekomster. I tidsrommet f.o.m. 1. april t.o.m. 10. august er all ferdsel på land i naturreservatet forbudt. I tidsrommet f.o.m. 10. september t.o.m. 15. november er all ferdsel forbudt på kasteplasser for sel.

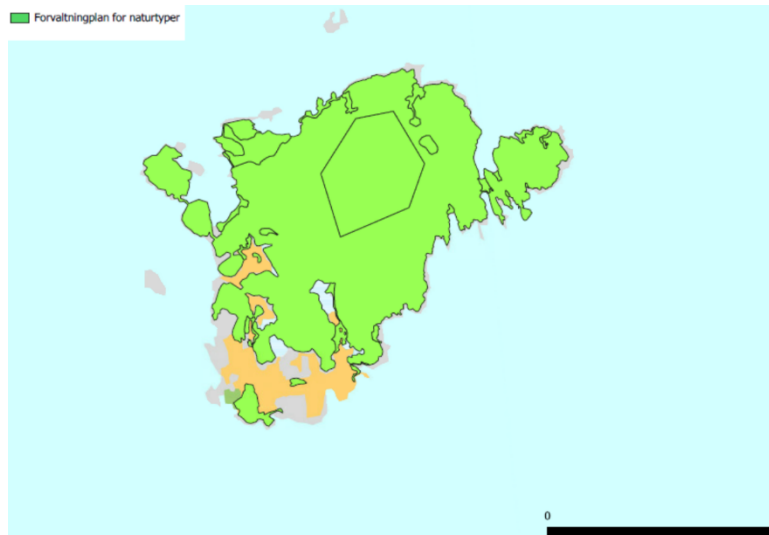

Det er i dag to jordbruksbrukere som driver på Froan. Disse to driver med sau og hadde 300 omsøkte voksne sauer i produksjonsstønad for 2020. Det er disse sauene som holder naturreservatet i hevd og beiter fram det berømte kystlyngheilandskapet som gjør Froan til det naturreservatet det er i dag.

2. Stormyra, Inttian naturreservat

Stormyra naturreservat er en typisk kysthøgmyr med terrengdekkende partier.

Typisk landskapselement i de ytre kyststrøk i fylket. Myrområde omgitt av bergkoller og fuktheiområder. Hekkeplass for måkefugler og ærfugl. Stormyra er overveiende nedbørsmyr, med terrengdekkende myrer og atlantiske høgmyrer/planmyrer, og små minerotrofe drag med slåttestarr og torvmyrull. Klokkelyng, rome, knappsiv, heisiv og kysttorvmose er vanlig.

Formålet med vernet er: "Å bevare en typisk kysthøgmyr med terrengdekkende partier". Slike store uberørte myrområder er sjeldne i disse strøkene pga torvtekt.

Myra er påvirket av tidligere torvtekt. En gammel kjøreveg og en lysledning krysser myra i vest. Torvtekt i verneområdet er ikke tillatt. Myra ble vernet som naturreservat ihht kronprinsregentens resolusjon av 21.12.1990 (Myrplanen).

Frøya kommune har overtatt

forvaltningsmyndigheten for naturreservatet.

3. Vassholmen naturreservat

Vassholmen har en av de største storskarvkoloniene i fylket utenfor Froan. Området har også fylkets største svartbakkoloni.

Vassholmen ligger i Humlingsværet, i nesten rett linje sørover fra Sula. Vassholmen har glissen vegetasjon av urter. Området har en av de største storskarvkoloniene i fylket utenfor Froan. Området har også fylkets største svartbakkoloni.

Verneformål er hekkelokalitet for sjøfugl.

Bruksstruktur og husdyrhold

Landbruket kom til Frøya sammen med bosettinga. På den tiden var alle avhengig av å ha egen landbruksdrift for å få mat. Samfunnet har utviklet seg mye siden den gang, og i dag er ikke alle avhengige av å drive med landbruk for å ha mat på bordet. Dette har gjort til at det er noen få som holder landbruket på Frøya i gang, og holder det unike kystlyngheilandskapet som er kommet av beiting i hevd. Når færre folk driver landbruk er sjansen stor for at områder med viktig kystlynghei (som vi i Frøya har et nasjonalt ansvar for å bevare) gror igjen. Gjengroing og det store utbyggingstrykket som er på Frøya kan være utfordrende for på landbruket og naturen.

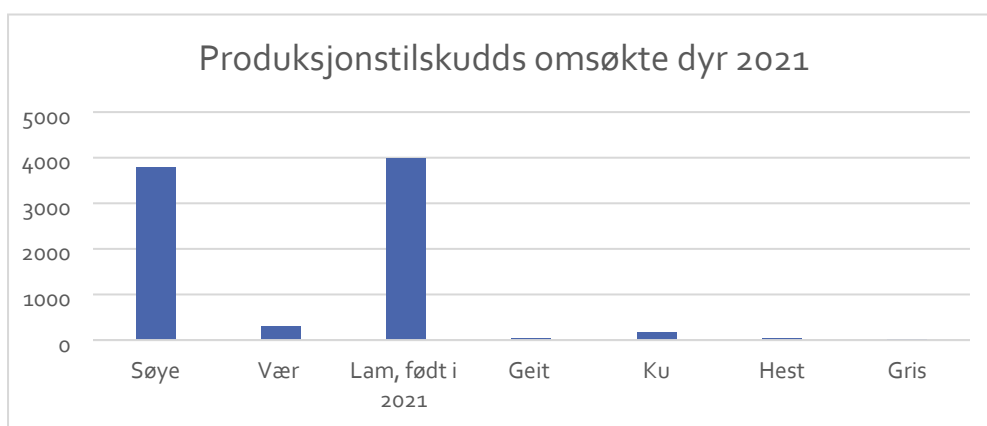
Frøya kommune har 567 landbrukseiendommer registrert i landbruksregisteret pr.01.03.2022. Det var 48 bedrifter med jordbruksdrift som søkte produksjonstilskudd fra Frøya kommune i 2021. Utenom disse 48 bedriftene er det en del som holder på med dyr på hobbybasis. Det er blant annet blitt populært med geit

og utleie av geit for å holde vegetasjonen nede, samt at det er mange feriefolk som har med hestene sine når de er på Frøya om sommeren. Det er også observert en del små hønsflokker. Disse ser ut til kun å være til egen bruk og vil da ikke framgå i tallene over produksjonstilskudd da produksjonstilskudd kun er for drift som gir vanlig jordbruksproduksjon (altså at det skal gi en form for inntekt til drifta). Noen få på Frøya har grisehold, men dyrene er ikke brukt til landbruksformål (de ikke blir brukt til avl og slakt) men holdes som selskap og til å pløye jorda.

I søknadsomgangen 2021 ble det søkt om:

På Frøya var det 46 aktører som drev med husdyrproduksjon i 2021 og 2 aktører som drev med produksjon av grovfôr.

Det ble søkt om tilskudd til 3781 søyer, 297 værer, 3974 lam, 46 geiter, 176 kyr, 27 hester og 11 griser i 2021.

Det er en lang tradisjon med å ha utgangersau på Frøya og de fleste sauene som er registrert her går ute hele året. Det er disse sauene som holder kystlandskapet vårt i hevd. Kyrene går for det meste inne og beiter dermed ikke så mye på utmarka, men de ukene de er ute er de bedre til å beite ned landskapet enn hva sauene er.

Økologisk landbruk

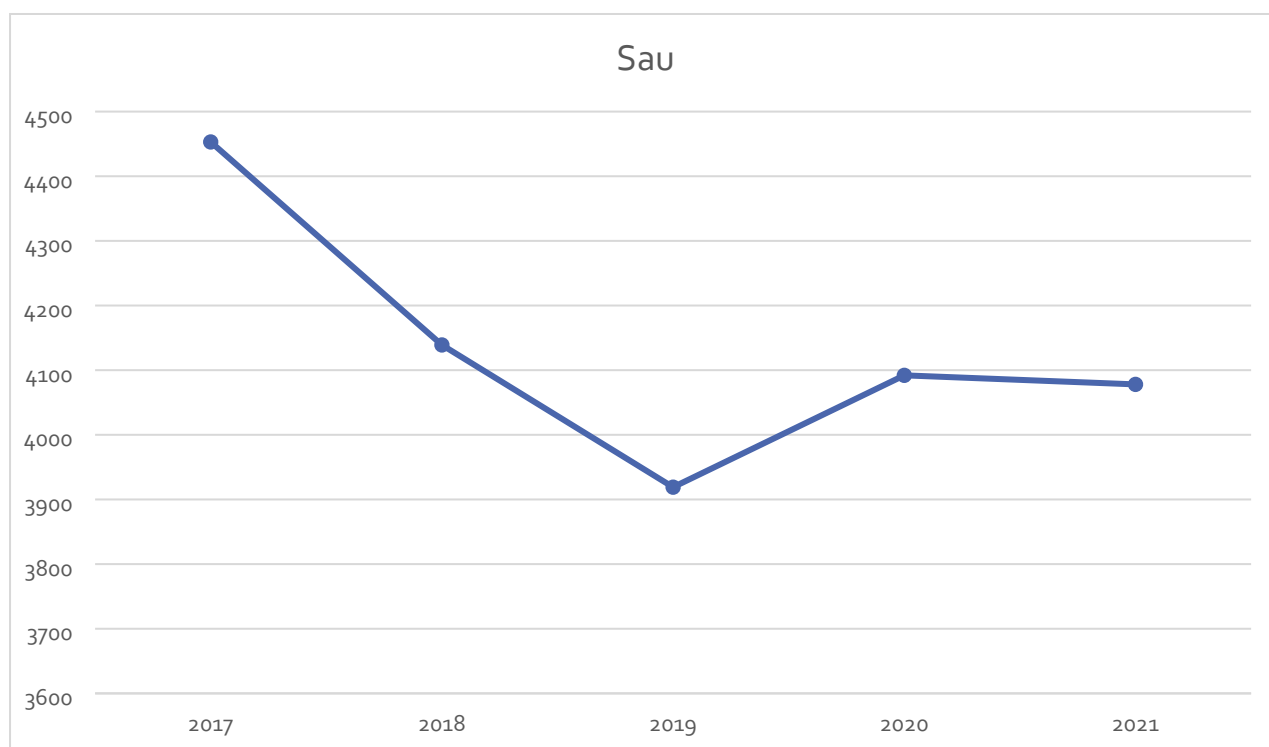
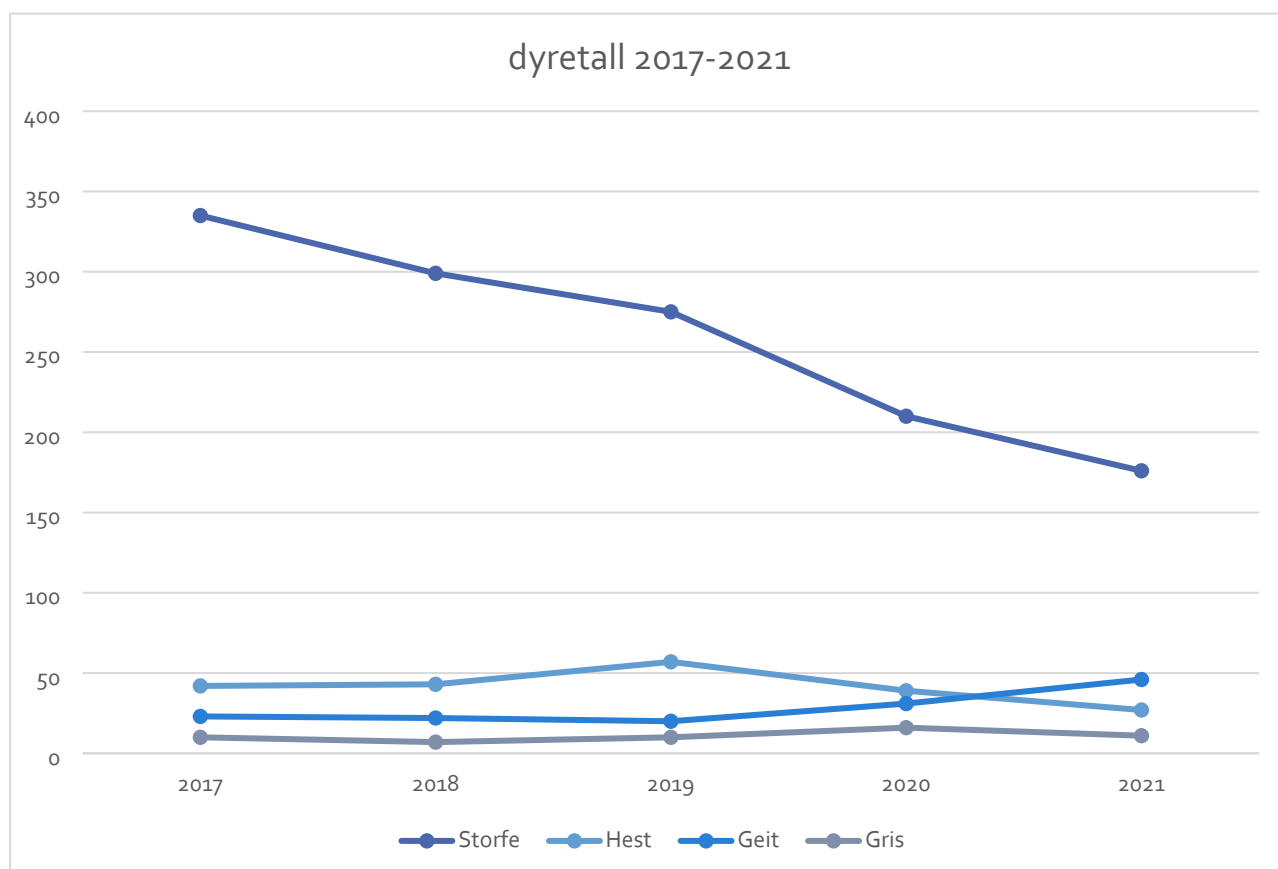
Økologisk landbruk er en regulert driftsform som bygger på prinsipper og etiske retningslinjer fastsatt av International Federation of Organic Agriculture Movements (IFOAM). Utviklingen av driftsformen startet på 1920-tallet av antroposofen Rudolf Steiner og botanikeren Albert Howard som blant annet mente at uorganisk gjødsel (kunstgjødsel) var uheldig for jordfruktbarheten og at pesticider kunne ha helseskadelige effekter. Dagens definisjon av økologisk landbruk bygger på fire prinsipper som handler om helse, økologi, rettferdighet og varsomhet.

Frøya har 12 registrerte og godkjente økologiske landbruk i 2021.

Husdyr, etter husdyrslag for Frøya kommune

Tabellen under viser utviklingen i tall om husdyrbesetninger som søker om produksjonstilskudd. Tallene på storfe har hatt en jevn nedgang, og det må derfor legges til rette for at de bøndene som er igjen ikke legger ned driften. Tallene for hest har en liten nedgang de siste to årene, men har fram til 2021 ligget jevnt på rundt 40 stykker. Grisen ligger jevnt på rundt 10 individer, dette da gris på Frøya for det meste blir brukt til pløying av jord og kos, det er ingen tradisjon for griseproduksjon. Geit har blitt mer populært med

årene, spesielt etter at NoFence kom på banen. Tabellen nedenfor viser stigningen på antall geiter, og slik bruken av de er i dag (utleie av beitegeit) vil nok tallet på antall geiter fortsette å stige. Sau fikk en egen tabell da det er sau som er hoveddriftsformen på Frøya og når sauetallene var med i dyretalltabellen ble utviklingen på de andre dyrene vanskelig å se.

Tabellen her viser utviklingen av sauetallet for Frøya i produksjonstilskudd fra 2017 til og med 2021. Det har vært en nedgang i antall sau på Frøya, og det er viktig å ta vare på sauenæringen da den gir inntekt til 42 landbruksdrifter, de fleste har ganske små landbruksdrifter med under 100 dyr. Det finnes derimot et par landbruksdrifter som driver stort og de er spesielt viktig å ta vare på.

Verdien av utmarksbeite

Utmarksbeite er beite i naturlig vill vegetasjon, i skog og fjellterreng som ikke blir kultivert eller gjødslet. Utmarksbeite blir ofte delt inn i gruppene; fjellbeite, skogsbeite, lyngheier, strandenger og hagemark, hvor lyngheier og strandenger spiller størst rolle som fôrgrunnlag til husdyrene på Frøya.

Beitedyrene på Frøya er svært viktig for å få en bærekraftig utnyttelse av utmarksressursene. Ved å ha dyrene på beite høster og produserer de på fornybare ressurser, samtidig som de holder kulturlandskapet åpent og levende. Det å holde kulturlandskapet med utmarksbeite i hevd er svært viktig i tillegg til maten som produseres, da det er en stor trivselsfaktor for dyrene på beite og landskapet holdes ved hevd naturlig.

Ressursene på utmarksbeite som beitedyrene omdanner til mat av høy kvalitet kan ikke nyttes på en bedre måte. Frøya har ingen seterdrift, men vi har fortsatt mye god og viktig utmark (kystlynghei spesielt), og her er det viktig at bøndene får plass, og at arealene blir prioritert til beiting.

Utmarksbeite utgjør en stor verdi for bonden i form av dyrefôr, men representerer også verdier for resten av samfunnet:

- Sunn mat fra ren og vakker natur
- God dyrevelferd
- Et levende kulturlandskap
- Godt biologisk mangfold
- Utnytting av ressurser i utmark til produksjon av mat

Fôrverdi av utmarksbeite i Norge er ca. 2 millioner sau og ca. 250.000 storfe på beite hvert år. Ved beite i utmark høster de i henhold til NIBIO, fôr til en verdi av ca. 1 milliard kroner og det anslås at beitebruk i utmark kan dobles her i Norge. Det er også verdt å merke seg at beiteressursene er fornybare og bare kan høstes ved beiting. Det regnes at sau står for ca. 70 % av fôropptaket i utmarka. Dermed er utmark og utmarksbeite svært verdifull med tanke på å nå målet om at Norge skal ha en selvforsyningsgrad på 50%. I dag er selvforsyningsgraden av landbruksproduksjon på 36% om en trekker bort importert kraftfôr (Rustad, Ferske tall om norsk sjølvforsyning, 2020).

Verdisetting av utmarksbeite er vanskelig da det ikke er direkte målbart i kroner og øre. Men for å synliggjøre den økonomiske verdien av utmarksbeite kan man sette opp en beregning over fôrverdien som vist i tabell nedenfor. Tallene er hentet fra rapporten «Verdi av fôr frå utmarksbeite og sysselsetting i beitebaserte næringer», gitt ut av Norsk institutt for landbruksøkonomisk forskning (NILF). Dyretallet er basert på produksjonstilskudd i Frøya kommune 2021.

Metoden som brukes for å beregne verdien går på direkte bruk av utmark. Etter denne metoden vil fôropptaket på utmarksbeite være bestemt av tre faktorer:

1. Hvor mange dyr som beiter i utmarka
2. Gjennomsnittlig beitetid (dager) for hvert dyreslag
3. Gjennomsnittlig daglig fôropptak per beitedyr

Ingen av disse tre faktorene gir fullstendig informasjon, men for alle faktorene er det en del informasjon tilgjengelig. Ved å benytte denne informasjonen er det mulig å gjøre beregninger som en tror er relativt nært det som er riktig.

Beregning av faktisk verdi av utmarksbeite for Frøya kommune:

Utgangspunktet er beregnet ut fra fôropptak på utmarksbeite for sau og storfe. Ved en fôreiningspris på kr 3,53 utgjør dette en verdi av fôropptaket på utmarksbeite i Frøya sesongen 2021 på om lag 5,5 millioner kroner.

Dyreslag	Antall dyr på utmarksbeite	Fôropptak pr. dyr pr. dag	Ca. dager på utmarksbeite	Verdi pr. fôrenhet	Faktisk verdi
Sau	4 078	1,0	365	3,5	5 209 645
Storfe	176	6,0	100	3,5	369 600
Sum	4 254				5 579 245
	Skjønnsmessig	reduksjon	40%		2 231 698
Sum					3 347 547

Antall dyr er hentet fra søknad om produksjonstilskudd Frøya 2021. Fôropptak pr. dyr pr. dag er tatt fra NILF-notat 2006-15: «verdi av fôr fra utmarksbeite mm». Dager ute på beite er gjennomsnittstall på beitedager for Frøya. Verdi fôrenhet er hentet fra beitebruksplanen til Hitra kommune.

Skjønnsmessig reduksjon:

Ut fra tallene i tabellen høstes det fôr på utmarksbeite til en verdi av ca. 3,3 millioner hvert år. Det er lagt inn en reduksjon med bakgrunn i at antall dyr på utmarksbeite er maksimaltall, ikke gjennomsnittstall, tidspunktet for å slippe dyr på utmarksbeite og hente dem inn igjen er forskjellig for dyr i samme besetning. I noen tilfeller flyttes dyrene inn på fjøs, leveres til slakt eller flyttes til innmarksbeite mens andre dyr kommer ut i utmarka igjen.

I tillegg går beitedyr noen ganger både på innmark og utmark, da høster dyrene mange fôrenheter på innmark. De oppfyller likevel krav til tilskudd for beiting i utmark siden beiteperioden er 3-5 ganger så lang som minimumskravet på 5 uker.

Siste som må nevnes er tilleggsfôring. Det er vanlig at man gir dyra tilleggsfôr på beite hvor man ikke har utgangstillatelse.

Positive tiltak for beiteareal

Tilskudd til tiltak for å forbedre beitearealer:

Staten ser hvor viktig beite, og da helårsbeite er for kystlandskapet. Derfor stimulerer staten til helårsbeite med sau i form av ekstra tilskudd til de som driver med utgangersau i form av RMP (regionalt miljøtilskudd). Der gis det *tilskudd for beite av øyer og holmer* og *tilskudd for beiting og brenning av kystlynghei*. I 2021 ble det gitt ut kr 337.074 i RMP-tilskudd til de 10 driverne som søkte på tilskuddet. Det ble gjennomført et møte 22.02.2022 hvor statsforvalteren kom til Frøya og fortalte om RMP-tilskuddet og hva de som driver her har rett til å søke på. Etter dette møtet er det forventet et mye høyere søkeantall i 2022.

Statsforvalteren deler også ut midler som Frøya kommune får fordele for spesielle tiltak utenom normal drift som skal være med på å styrke og forbedre beitene, beitekvaliteten, beitemuligheter, miljø- og klimatiltak.

Lyngbrenning:

Den 06.02.2022 ble det dannet et helt nytt lyngbrennelag i Frøya kommune. Dette er første lyngbrennelaget kommunen har hatt. Før lyngbrennelaget ble dannet har det vært to aktører som aktivt har drevet med lyngbrenning, en aktør har drevet med det i Froan og en aktør har drevet med det på Inntian. Nå har en del av de som driver landbruk på Frøya gått inn i et samarbeid med hverandre og det lokale brannvesenet om å drive lyngbrenning på en trygg og forsvarlig måte.

Lyngbrenning er en viktig del av bevaringen og forbedringen av kystlyngheia. En kontrollert brenning av kystlynghei vil ta bort gammel tørr lyng og gi rom til ny ferskere og frodigere lyng. Dette gir mer mat til dyrene som beiter på arealet, kystlyngheia får nytt liv, gjengroing stoppes og faren for lyngbrann reduseres. Laget som er etablert er fortsatt så nytt at deres prioriterte arealer ikke er helt avklart. Dette må innarbeides i ny beitebruksplan når denne blir revidert neste gang.

Konflikt og utfordringsområder

Hvorfor er det viktig å ta vare på jordbruksarealene:

- Matjord er en knapp og ikke-fornybar ressurs
- Klimautfordringene vil endre forutsetningene for matproduksjon over hele kloden
- Befolkningsveksten gir behov for større arealer til jordbruk
- Nok mat, trygg mat, kortreist mat og god mat blir en viktigere del av vår livskvalitet

Sett fra bondens perspektiv:

I forbindelse med denne planen ble det gjennomført en spørreundersøkelse hvor et av spørsmålene gikk ut på hva som ble sett på som største konfliktområdet for de som driver med beitedrift. Her framkom følgende rangering:

1. Friluftsliv
2. Løshunder
3. Utbygging

Sendt ut til 46 stykker, fikk svar fra 7.

Friluftsliv og løshunder

Utfordringer:

- Folk forstyrrer og skremmer beitende dyr
- Det blir tatt med hunder, noen ganger får de gå løs
- Forstyrrende på lammingen

Det er stor tradisjon på bruk av naturen på Frøya. Interessen har vokst voldsomt de siste årene, dette mye på grunn av den nye aktiviteten med sinking av trimpoeng (egen app). Den har fått flere folk ut på tur, og folk har oppdaget nye turområder. Det er positivt på mange måter at flere kommer seg ut i naturen og får se de flotte områdene Frøya har å by på, men det skaper også problemer. Det er flere som går tur med hund, og ikke alle som ferdes inne i beitearealer vet hvordan de skal oppføre seg ovenfor de dyrene som beiter der. Noen av dyrene kan faktisk være redd for både fremmede folk og hunder. En del hunder synes også at det er gøy å jakte på dyrene som bor på utmarka. Dette skremmer opp dyrene ekstra og noen av dem kan bli så skremt at de springer til de kollapser. Dette har begynt å bli et problem som må ordnes opp i.

Forebyggende tiltak:

- Helårs båndtvang på hunder inne på et beiteareal, gjelder også øyer og holmer hvor det beites
- Frøyatrimmen setter ikke ut poster i beiteareal under lamming (april – juni)

Utbygging

Frøya kommune er en kommune i rask vekst og med et stort behov for utbygging. Dermed er det ekstra viktig med gode retningslinjer for å ta vare på landbruket som finnes i kommunen.

Utfordringene er:

- Fragmentering
- Mindre landbruksareal
- Små areal er lettere å omfordele til annet bruk enn landbruk
- Færre som vil leie ut jorda si til landbruk da det er mer penger i bolig- og næringsutbygging

Utbygging er med på å fragmentere både ut- og innmark, noe som gir de som driver med landbruk flere små flekker av jord. Slike små flekker gjør jobben med å drive landbruk vanskeligere i form av at det blir dyrere og mer tidkrevende å drive på denne måten. Videre er mindre arealer med matjord enklere å omdisponere enn større arealer. Det er derfor ekstra viktig å ikke dele opp landbruksarealer mer enn høyst nødvendig.

Forebyggende tiltak:

- Strengere på tillatelser som fragmenterer store sammenhengende beitearealer
- Fradeling/fragmentering av landbruksareal og landbrukseiendommer skal behandles strengere
- Utbygging i viktige beiteområder skal ta hensyn til beite og annen landbruksdrift
- I LNF- områder som tillater spredt utbygging skal det tas hensyn til beite og annen landbruksdrift
- Beite skal kunne foregå fram til godkjente tiltak realiseres

Hytter/fritidsboliger:

Hytter/fritidsboliger får sin egen kategori da disse ikke er like viktige for en god utvikling i kommunen som helårsbolig og næring/industri.

Utfordringer:

- Det er flere som eier fritidseiendom som ikke vil drive eller leie ut jorda si
- Lukt og støy fra landbruk forstyrrer feieidyllen
- Fragmenterer større landbrukseiendommer

Hytter/fritidseiendommer blir ofte bygd på utkanten av byer/tettsteder, altså på arealer som egentlig var brukt til beitebruk. Denne type eiendommer er noen ganger store eiendommer (arvet gamle gårdsdrifter) og de ligger ofte midt i annet beiteareal, og på denne måten mister de som driver med beitebruk masse areal. I tillegg kreves det også ekstra gjerding. De som har hytte skal også komme seg fram til hytta, noe som medfører at arealer går bort til vei. I følge jordloven §8 skal alt av innmark holdes i hevd, altså den skal drives. Kan ikke eier av eiendommen drive innmarken sin selv kan eier av eiendommen leie ut innmarken til en som driver eller søke kommunen om fritak fra loven. Jordloven §8 har ingen størrelsesbegrensninger.

Forebyggende tiltak:

- Flinkere til å informere nye eiere av større fritidseiendommer om jordloven §8.
- Nye hyttetomter i LNF eller viktige beiteområder må akseptere beiting i området
- Nye hytter må gjerde inn sine egne hytter (maksimalt 800 m²)

Utfordringer kommunen har lagt merke til:

- Gjerdeproblematikk
- Beiteskader fra Hjort og Gås
- Rovdyr

Gjerdeproblematikk

Utfordringer:

- Økonomisk, det er dyrt og tidkrevende å sette opp gjerder, samt vedlikeholde gjerder.
- Eiere av hytter/boliger ønsker ikke å bidra i arbeidet ved gjerdehold eller holde gjerde på egen eiendom.
- Manglende gjerde, konflikter mellom jordbruksareal og hytter/boligeiendommer.
- Gjerder som forfaller, gamle gjerderester som forsøpler og kan skade dyr/folk.
- Grunneiere er ikke lengre klar over gjerdeplikten

Gjerdehold er en stor og stadig tilbakevendende utfordring i forhold til den praktiske beitebruken. Gjerdeplikten er regulert i gamle avtaler og utskiftingsprotokoller. Hverken gjerdeplikten (eller beiteretten) er opplyst om i det offentlige eiendomsregisteret (unntatt i gamle skyldelingsdokumenter). Dette gjør at mange ikke lenger har like god oversikt over sine retter og plikter.

Forebyggende tiltak:

- I områder avsatt til verdifulle beiteområder har dyrene rett til å beite, og det må skapes en god dialog om gjerdehold. Større problemstillinger må tas opp med jordskifte, som vil løse konflikter rundt beite og gjerdehold.
- Det må settes fokus på landbruksområder og ivaretagelse av beiteretten i nye arealplaner og reguleringsplaner.

Beiteskader fra Hjort og Gås

Hjort:

Utfordringer:

- Beiteskader
- Konflikter rundt inngjerding av beitearealer og jakt
- Flått

Et økende press på jordbruksarealene som følge av beiting fra hjort, i kombinasjon med økende klimarelaterte skader, gjør det utfordrende for bonden å drive. Dokumentasjon og tallfesting viser årlig tap av avling for flere bønder.

Hjorten beiter selektivt og foretrekker utvalgte planter og plantedeler med høyt innhold av protein og lite fiber. Gras er en viktig næringskilde for hjorten, og når hjorten beiter på eng, kan det i de verste tilfellene utgjøre opp til 50-70 % avlingstap. I tillegg til avlingstapet reduseres også kvaliteten ved at det beste graset beites bort og jordbruksarealene tråkkes ned. Skadeomfanget på avlingstap avhenger av hvor mye hjorten oppholder seg i området, beitebelastning, og når i sesongen det beites. Godt drevet landbruksjord blir derfor spesielt attraktive beiteareal for hjort.

Forebyggende tiltak:

- Kommunen skal prøve å legge til rette slik at en hjorteforvaltningsplan kan lages.
- Lyngbrenning skal få ned flottbestanden
- Det kan søkes om skadefelling med framlagt bevis på skade

Gås:**Utfordringer:**

- Den beiter ned innmarka
- Den bæsjer ned resten av innmarka.

Det er i perioder så mange grågås på Frøya at bakken ser grå og ikke grønn ut. De beiter ned og ødelegger store arealer, og drar før jakta starter. Under jakta er de mest å se i Froan, hvor det ikke er lov til å jakte. Dette gir store beiteskader og tar mye av beite som beitedyrene skulle ha nyttet seg av.

Forebyggende tiltak:

- Kommunen legger til rette for en grågås forvaltningsplan
- Det kan søkes om eggsanking og skadefelling

Rovdyr

Rovdyrpolitikken er ikke så godt kjent på Frøya, og skyldes nok at vi har ikke noen av de fire store. Derimot har vi de som folk flest ikke tenker over, vi har ørn, både kongeørn og havørn, og så har vi ravn.

Ørn**Utfordringer:**

- Vanskelig å beskytte mot ørn
- Ørn er vernet
- Vanskelig å se forskjell på hav- og kongeørn
- Ingen erstatningsordning
- Vanskelig å bevise / lite bevis

Da ørnen, både konge- og havørn, er fredet er det vanskelig å gjøre noe med dem. Det beste tiltaket er å ha sauene i nærheten av boligen sin under lamming slik at det er enklere å passe på sauene og lammene.

Forebyggende tiltak:

- Melde inn og dokumenter skadet/drept sau av ørn til SNO (statens naturoppsyn) slik at de kan gi kompensasjon og kanskje etter hvert sette inn tiltak mot ørnebestanden.

Ravn:**Utfordringer:**

- Tar mye lam
- Vanskelig å påvise
- Ingen erstatning

Ravn og kråke går ofte etter små sauer eller lam og hakker ut øynene deres slik at de dør. Når dyret er dødt kommer kråka/ravnen og spiser av det. Dette problemet er størst under lammeprosessen.

Forebyggende tiltak:

- Skuddpremie på kråke og ravn.

Hekkeområder (hubro)

Utfordringer:

- Beitedyr skremmer hekkende fugler
- Fugler hekker ofte i kulturlandskap laget av beitedyr

På Frøya har vi en liten bestand av hubro. Den trives godt med å hekke i kulturlandskapet. For at det skal fortsette å være et kulturlandskap må det fortsette å beites i det området den hekker, men beites det i hekkeområdet under hekking blir hubroen skremt og hekkingen blir ødelagt. Dermed er slike hekkeområder svært viktige å ta hensyn til når det blir hekket der og at det faktisk blir beitet i det området slik at hubroen fortsatt har et areal å hekke på i årene som kommer.

Forebyggende tiltak:

- Unngå å ha beitedyrene på beitene hvor det er kjent hekkelokalitet for hubro under hekkesesongen, men ha de der ellers av året slik at hekkeplassen holder seg i hevd.

Gjengroing og endring av kulturmark og kystlynghei

Gjengroing medfører endring av kulturlandskapet og tap av biologisk mangfold. Beitebruken har vært med på å forme kulturlandskapet i utmarka og på øyene rundt Frøya. Nedgangen i beitebruken er omfattende, og man kan tydelig se det på gjengroingen på Frøya. Mindre beitebruk og vedhogst gjør at områder som tidligere var helt rene for busker og trær nå har tett skog. Om noen endringer skyldes klima så er det likevel endringen i landbruksstrukturen som er den viktigste. Gjengroing påvirker landskapet, tilgjengelighet og opplevelsen av kulturminner og kulturmiljø. Med gjengroingen av beiteområder forsvinner også det biologiske mangfoldet. Med gjengroing blir beiteverdien redusert, samt at kulturlandskapet endrer seg. Åpne områder og utsikt forsvinner, og opplevelsesverdien for andre brukere som fastboende, hytteeiere og turgåere blir redusert.

Det er i dag lite storfe som beiter i utmark og på øyene i kommunen. Bakgrunnen for dette er blant annet endring i driftsform. Melkekyr i de større fjøsa med melkerobot blir i dag i stor grad føret inne. I tillegg har de beite i kort avstand til fjøset. Storfe og sau beiter ulikt, og ut ifra dette er det ønskelig å få flere storfe ut på øyene for å beite. Samtidig er det viktig at vi klarer å holde innmarksbeitene ved like og åpne. Disse ligger gjerne inntil gårdsbruk og er viktige kulturlandskapselement, og er kanskje viktigere å holde åpne om det er nødvendig å prioritere.

Kart/beitearealer

Regler/bestemmelser

Selv om et areal er omregulert til annen bruk enn landbruk skal landbruk få fortsette å drive arealet fram til oppstart av ny bruk av arealet.

Arealer satt av som viktige arealer til beiting i denne planen skal tas spesielt hensyn til med tanke på utbygging og annet bruk av arealet som ikke er landbruksrelatert næring. En skal så langt det er mulig unngå de viktige beiteområdene til andre tiltak enn landbruk, og er ikke det mulig skal det legges til rette slik at beitingen blir minst mulig forstyrret.

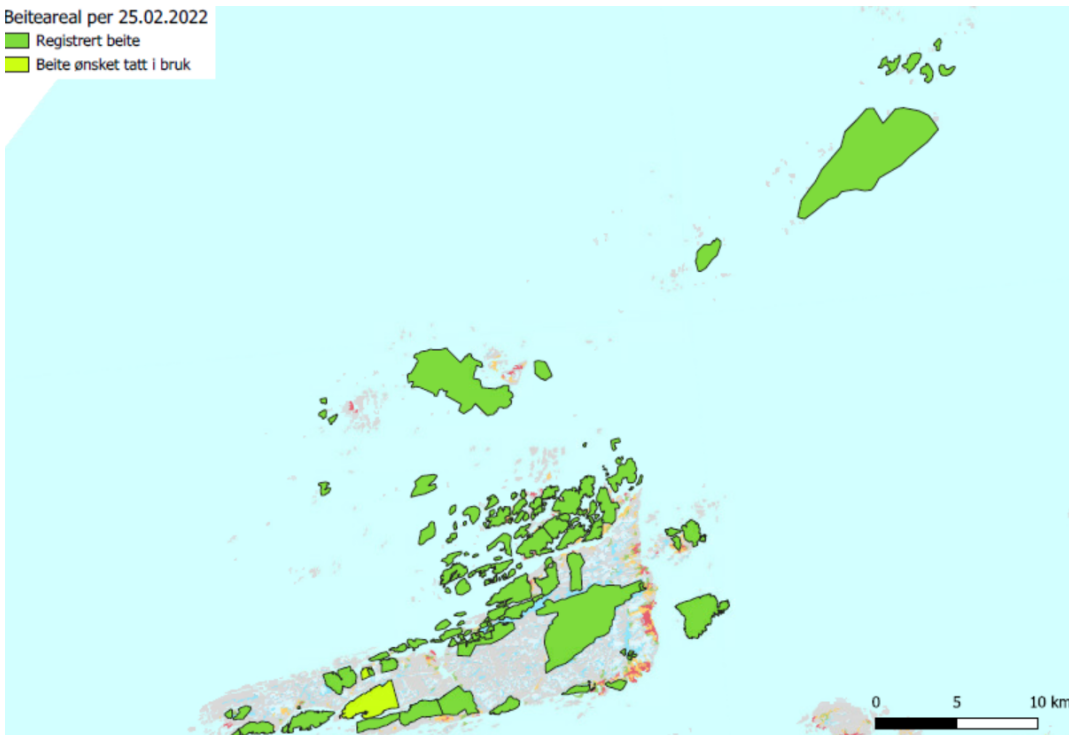
Ved planlegging av ny bruk hvor det i dag er landbruk skal landbruket hensynstas så langt det er mulig. Er det planlagt et nytt hyttefelt i LNF bør det legges opp til beiting i området rundt hyttene og at beiting bør tillates på de nye hyttetomtene inntil de er realisert

Oversikt over arealer brukt til beiting i dag

Dette kartet viser de arealene som er innmeldt brukt til beiting i dag. Framgangsmåten for å få avklart arealene som er brukt til beiteareal per i dag er gjort ved først å invitere alle landbruksaktører til et møte 20.01.2022. Hele Frøya ble da gjennomgått, område for område, og de 12 som møtte opp fikk fortalt hvor de har sine beiteområder mens det ble tegnet opp i kartet som ble vist på storskjerm. Dette kartet ble deretter lagt inn på kommunekart (innsynsløsningen), og alle som sendte inn produksjonstilskudd i 2021 fikk epost med beskjed om å legge inn sine beitearealer med frist 11.02.2022. Det var bare de som tilhører Frøya kommune som ble bedt om innspill, og det var 6 innspill som kom inn fra driverne. Dette sammen med at det er en del landbruksdrifter som tilhører Hitra kommune, men som har beitearealene sine på Frøya, gjør til at kartet ikke blir fullstendig, men vurderes likevel godt nok så langt.

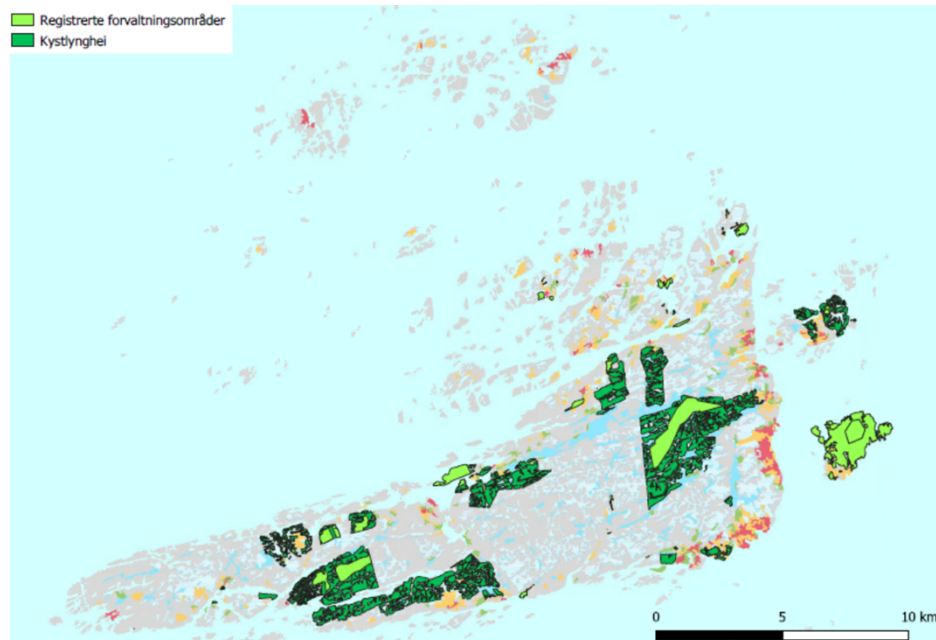
Beiteareal per 25.02.2022

- Registrert beite
- Beite ønsket tatt i bruk

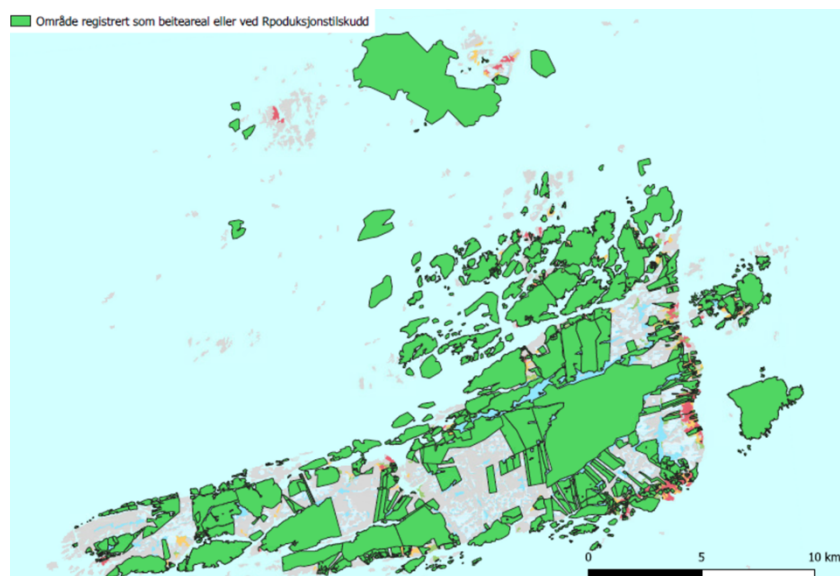
Oversikt over arealer meldt inn som beitearealer i dag og hvor det er registrert kystlynghei

Frøya har en viktig oppgave i å ivareta kystlyngheia, og dette må gjøres igjennom beiting. Enda gjenstår det en god del registrering av kystlyngheia som er på Frøya. Det er svært lite av Dyrøy-områdene som har blitt registrert så langt.

Oversikt over alt areal i bruk

Dette kartet viser alle arealene omsøkt ifm produksjonstilskuddet 2021 fra landbruksdriftene tilhørende Frøya kommune sammen med arealene innmeldt brukt til beite i dag, innmeldt i perioden 20.01.22-11.02.2022. I produksjonstilskudd gis det kun tilskudd for innmark, dermed blir ikke de arealene som ikke inneholder innmark registrert i produksjonstilskuddet og beiterregistreringen blir dermed ekstra viktig. En feilmargin med dette kartet er at noen av eiendommene som registrert her driver kun med innmark og da er det ingen registreringer på hvilke eiendommer som drives fullt ut og hvilke eiendommer som drives kun på innmarka.

Verdifulle beiteområder for Frøya

Hva er betegnes som verdifulle beiteområder?

Verdifulle beiter er beiteområder som gir god tilvekst og lite sykdom, dvs. god dyrevelferd for beitedyrene. God tilvekst og god dyrevelferd er en forutsetning som ligger til grunn for alle som driver med beiting og dyrehold. I tillegg kommer andre merverdier av beitebruk som kan være viktig både for en bonde og kommune - og i et større perspektiv for regionen.

Frøya, inkludert øyer og holmer, har flere verdifulle beiteområder, der kystlynghei utpeker seg. Beite ute på øyer er spesielt unikt og viktig. Dette med bakgrunn i det saftige gresset om sommeren, samt at den næringsrike og vintergrønne lyngen. Øyene og holmene er kystens kulturlandskap, skapt av kystbønder og beitende husdyr. Det er også en stor fordel at det er mindre behov for inngjerding på øyene, som gir dyrene et større og mer fritt område å beite på, og bøndene slipper å bruke tid og kostnad på inngjerding.

Kystlynghei

Kystlynghei består av åpne heier hvor det ikke vokser trær, men som er dominert av lyng. Kystlyngheia er kulturmark som er formet gjennom flere tusen, og finnes i et bredt belte langs kysten. Den viktigste arten (nøkkelarten) i kystlyngheier er røsslyng.

Røsslyngen dominerer og skaper kystlyngheiene. Denne lyngen er en viktig og god fôrplante (Artsdatabanken, u.d.). Den er vintergrønn og inneholder mye næring hele året. Når røsslyngen ble for gammel og grov, ble den svidd av på seinvinteren, slik at nye skudd kunne spire neste vår. I tillegg vokste det fram en blanding av gress, urter og mindre lyngplanter. Til sammen utgjorde det gode beiter for både sauer og storfe.

Utvalgte områder

I forbindelse med utarbeidelse av denne beitebruksplanen fikk gårdbrukere i Frøya kommune mulighet til å komme med innspill om aktuelle beiteområder som er viktig for deres drift. I tillegg har Frøya kommune sett på områder som beites i dag, og områder som i fremtiden kan være aktuelt som godt beite.

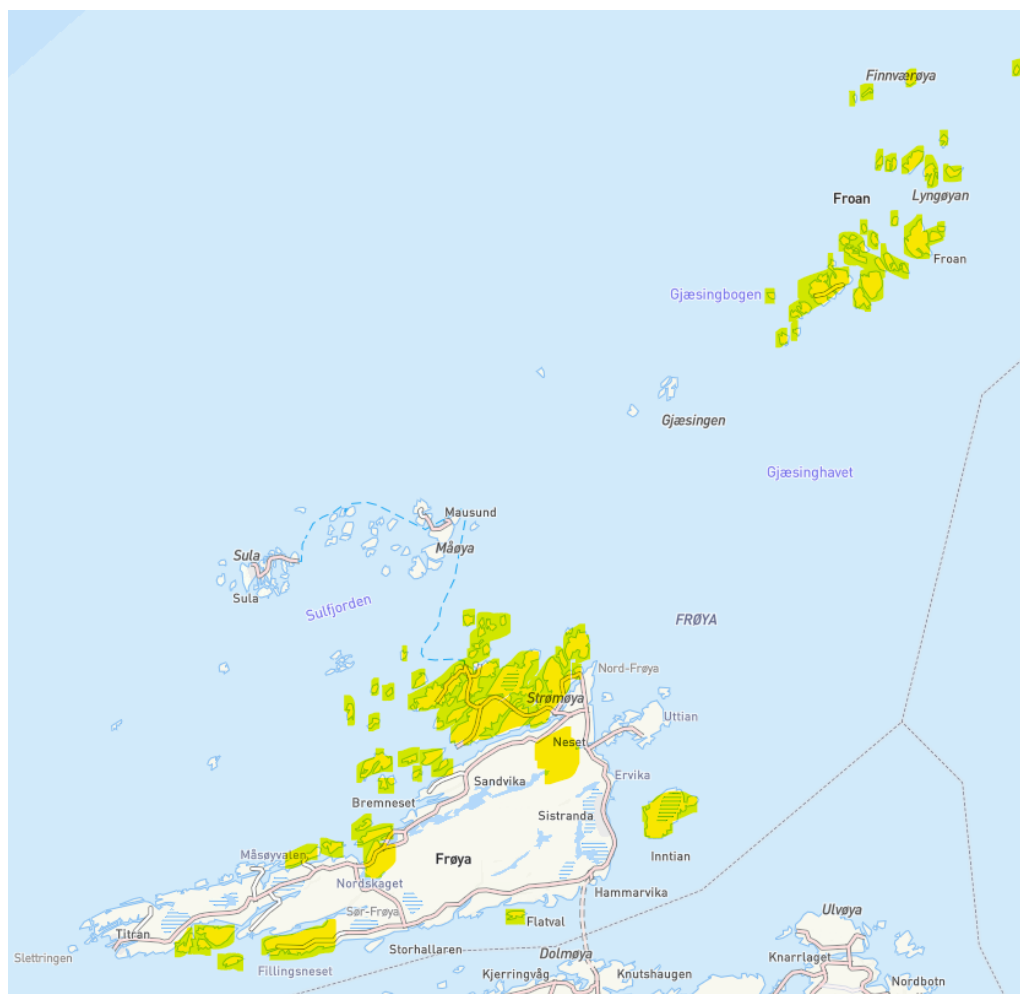
Områdene som er valgt ut, er i fellesskap vurdert etter:

- Innmeldte beitearealer
- Vegetasjon i området, beitekvalitet
- Registreringer av kystlynghei
- Kulturbeite registreringer
- Sammenhengende beiteområde

Områder som er valgt ut som prioriterte beiteområder er:

- Froan naturreservat, landskapsvernområde og dyrelivsfredning
- Inntian
- Ladalsheia – Mørkdalsheia – Botnheia

- Strømyra
- Aukaøya
- Kvaløya
- Kvernøya
- Nord- og Sørdrøya
- Tjønnøya
- Litltjønnøya
- Kalvøya
- Langøya X3
- Valøya
- Skarvøya
- Sunstøya
- Vågøya X2
- Hestøya
- Stor- og litlsauholmen
- Gammøyen
- Gåøya
- Hågsteinøya
- Hjertøya
- Bremneset
- Tuvneset
- Espneset
- Husvika (inn mot innlandet av Frøya og ikke kystlinja)
- Måsøyvalen
- Fillingsneset
- Rottingen

Referanser

Artsdatabanken. (u.d.). Hentet fra <https://www.artsdatabanken.no/taxon/Calluna%20vulgaris/101775>

Bollestad, O. V. (2021, 04 15). *Svar på skriftlig spørsmål om selvforsyningsgraden*. Hentet fra Regjeringen.no: <https://www.regjeringen.no/no/aktuelt/svar-pa-skriftlig-sporsmal-om-selvforsyningsgraden/id2844792/>

FN. (2021, 04 19). *FNs bærekraftsmål*. Hentet fra FN: <https://www.fn.no/om-fn/fns-baerekraftsmaal>

Frøya kommune. (2015). *Kommuneplanens samfunnsdel*. Hentet fra Frøya kommune: <https://www.froya.kommune.no/tjenester/teknisk/plan-og-byggesak/plan/kommuneplanens-samfunnsdel/kommuneplanens-samfunnsdel/>

landbruk.no. (2017, 11 02). Hentet fra <https://www.landbruk.no/biookonomi/hva-er-egentlig-kraftfor/>

NIBIO. (2020). *Arealressurser*. Hentet fra NIBIO: <https://arealbarometer.nibio.no/nb/fylker/troendelag/kommuner/froeya>

Rustad, L. J. (2020, 05 15). *Ferske tal om norsk sjølvforsyning*. Hentet fra NIBIO: <https://www.nibio.no/nyheter/ferske-tal-om-norsk-sjolvforsyning>

Rustad, L. J. (2020, 05 15). *Ferske tall om norsk sjølvforsyning*. Hentet fra NIBIO: <https://www.nibio.no/nyheter/ferske-tal-om-norsk-sjolvforsyning>